

УДК 39:398]Авдіївка:[930.85:930.25](477.62)“1925/1927”

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2024.04.083>

БОРИСЕНКО ВАЛЕНТИНА

членкиня-кореспондентка НАН України, докторка історичних наук, професорка, завідувачка відділу «Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1342-2363>

BORYSENKO VALENTYNA

a Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, a Doctor of History, a professor, a head of the *Archival Scientific Funds of Manuscripts and Audio-Recordings* Department of M. Rylskiy Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1342-2363>

Бібліографічний опис:

Борисенко, В. (2024) Нематеріальна культурна спадщина міста Авдіївки на Донеччині (за архівними документами 1925–1927 років). *Народна творчість та етнологія*, 4 (404), 83–90.

Borysenko, V. (2024) Intangible Cultural Heritage of the City of Avdiivka in Donetsk Region (According to the Archival Documents of the 1925–1927). *Folk Art and Ethnology*, 4 (404), 83–90.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2024. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МІСТА АВДІЇВКИ НА ДОНЕЧЧИНІ (за архівними документами 1925–1927 років)

Анотація / Abstract

Мета розвідки полягає в оприлюдненні рукописного фольклорно-етнографічного матеріалу 1925–1927 років, що стосується населеного пункту Авдіївка (жителі тоді називали його Овдіївка), зібраного кореспондентами за програмою Етнографічної комісії (1920–1934) Всеукраїнської академії наук (далі – ВУАН). Оскільки нині, під час абсурдної жорстокої війни росії проти України, Авдіївка була майже вщент зруйнована, а її населення зменшилося більше як утричі, то цей матеріал з народної творчості, записаний місцевими жителями, становить історичну пам'ятку. Серед записувачів пісень, обрядів, звичаїв, переказів їхні нащадки, можливо, знайдуть своїх рідних та близьких.

Методологія статті побудована на загальних принципах історизму та об'єктивності. Застосовано підхід до рукописних документів як важливого наукового джерела, що дає зрозуміти основу формування ментальності населення степової зони України. **Наукова новизна.** Ця страшна війна у ХХІ ст. між українським волелюбним народом і так званим братом переломила наш світ надвоє. Українське суспільство переживає перебіг трагічної боротьби за м. Авдіївку Донецької області, де загинуло багато захисників та мирного населення. У тих дощенту зруйнованих будинках у місті й навколишніх селах жили переважно українці, а також певний відсоток росіян. Нелюди не розбиралися, де свої, а де представники «єдиного народу», гатили по них з усіх видів зброї. Не вдалося взяти силою місто, то захопили його руїни. Проте не можна загарбати історичну пам'ять українців, що жили там у минулих століттях. Уперше подаємо оригінальні записи народної творчості населення Авдіївки, яка колись складалася з двох частин. **Висновки.** В умовах

російсько-української війни важливо зберегти історичні пам'ятки нематеріальної культурної спадщини Донеччини, показати прагнення українців до волі та їхнє високе стремління до культурних цінностей, багату співочу душу.

Ключові слова: Етнографічна комісія, Авдіївка, українці, фольклор, колективні збирачі, етнографія, побут, культура, пам'ять.

The study is aimed at the promulgating the handwritten folklore and ethnographic material of 1925–1927 of the city of Avdiivka (the residents then have called it Ovdiivka), collected by the correspondents according to the program of the Ethnographic Commission (1920–1934) of the All-Ukrainian Academy of Sciences (hereinafter – AUAS). Since today, during the absurdly cruel war of Russia against Ukraine, Avdiivka is almost completely destroyed, and its population has decreased by more than three times. That's why this material from folk art, recorded by local residents, is a historical monument. Their descendants may find their relatives and loved ones among the recorders of songs, rites, customs and traditions.

The methodology of the article is built on the general principles of historicism and objectivity. The approach to handwritten documents as an important scientific source is applied. It enables the understanding of the basis of the mentality formation of the population of the steppe zone of Ukraine. **Scientific novelty.** This terrible war in the 21st century between the freedom-loving Ukrainian people and the so-called brother, has broken our world in two parts. Ukrainian society is experiencing the course of the tragic struggle for Avdiivka in Donetsk region, where many defenders and civilians have died. Ukrainians, as well as a certain percentage of Russians, have lived in those completely destroyed houses in the city and surrounding villages. Inhumans have not examined where their own are, and where the representatives of the “united people” are, and they fire at them with all kinds of weapons. It is not possible to take the city by force, so they have seized its ruins. But the historical memory of Ukrainians who lived there in past centuries cannot be violated. The original records of the folk art of the population of Avdiivka, which once consisted of two parts, are submitted for the first time. **Conclusions.** In the conditions of the Russian-Ukrainian war, it is important to preserve the historical monuments of the intangible cultural heritage of Donetsk region, to show the desire of Ukrainians for freedom and their high aspiration for cultural values, a rich singing soul.

Keywords: Ethnographic Commission, Avdiivka, Ukrainians, folklore, collective recorders, Ethnography, everyday life, culture, memory.

Актуальність теми дослідження полягає в освітленні історичних документів 1920–1930-х років, у збереженні нематеріальної культурної спадщини Донеччини та оприлюдненні документів фонду № 1 Етнографічної комісії ВУАН, який зберігається в галузевому архіві Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України та входить до національного надбання України й нараховує понад півтори тисячі одиниць збереження. Його можна назвати «золотим фондом» культури України, адже завдяки науковцям, колективним збирачам, кореспондентській мережі на підрадянській території було зібрано тисячі архівних аркушів різних зразків народної творчості, навичок господарювання, описано звичаї та обряди. Самими носіями культури зафіксовано зріз нематеріальних цінностей такого важливого періоду змін, як 1920–1930-ті роки.

Цікавим історичним документом із цього погляду є етнографічні записи жите-

лів Авдіївки. Коли працювала Етнографічна комісія ВУАН, була розроблена програма зі збору етнографічного матеріалу й розіслана по всій території підрадянської України. Оскільки сільське населення й населення малих робітничих поселень було частіше безграмотне, то це завдання покладалося на учнів та вчителів шкіл. Учні 7 (групи) класу під керівництвом учителів стали активно записувати всі ділянки побуту, звичаї, фольклор того часу. Варто зауважити, що через голодовку 1921–1923 років багато учнів не ходили до школи, і в 1925–1927 роках там було чимало переростків, яким було 15–18 років. Завдяки їхнім старанням маємо зріз культури робітників і селян в Авдіївці. Цікаво, що в прелюдії до записів зафіксовано спостереження вчителів, що учні дуже зацікавилися таким завданням і з великим задоволенням записували багато свідчень від людей, указуючи їхній вік, заняття тощо. Записували вони свої спостереження у звичайних учнівських зоши-

тах. Наприкінці запису учень подавав особистий короткий життєпис. Ось приклад: «Я, цеб-то Петро Іванович Гуляєв народився 1909 року 10 жовтня на станції Овдіївці Катеринославської залізниці в семі робітника. Першу освіту здобув в Овдіївській трудовій школі і в сучасний мент лічисю учнем 7-й групи» [1, арк. 85 зв.]. А записав він чимало пісень, казок. Усі шкільні зошити колективних збирачів Овдіївської школи нараховують 545 архівних аркушів. Кілька слів про саму Овдіївку. Населений пункт розташований у степовій зоні, на південному сході, за 13 км від обласного центру – Донецька. У середині XVIII ст. селяни-втікачі з Полтавської, Воронежської та Курської губерній заснували там хутір. Слід зауважити, що втікачі з Курської і Воронежської губерній (що входили до Східної Слобожанщини) були переважно також українцями, бо їхні нащадки зазначили це у своїх біографіях. В Овдіївці розвивалося сільське господарство, промисли та ремесла. У 1880-х роках там було побудовано Катеринівську залізницю, яка згодом стала великою сортувальною станцією і посприяла збільшенню населення та зближенню двох частин Овдіївки. Там почалося будівництво лікарні, школи. Буремні роки початку ХХ ст. (Перша світова війна, революція, боротьба за владу, голод 1922–1923 рр.) позначилися на побуті та культурі населення Овдіївки. Поступово дві її частини об'єдналися, і в 1956 році вона отримала статус міста районного підпорядкування. Було розпочато будівництво великого коксохімічного заводу, який у 1969 році став одним із найбільших заводів у радянській імперії. У пошуках роботи туди прибували люди з різних регіонів. Місто досить швидко зросійщувалося внаслідок політики насаджування «руського міра». Розвивалися й інші заводи (будівельних матеріалів, харчової промисловості тощо [5, с. 924–933].

Від квітня 2014 року м. Овдіївку Покровського району Донецької області контролювали війська самопроголошеної «ДНР». Але вже в липні цього ж року війська

Збройних сил України витіснили сепаратистські сили, і відтоді Овдіївка перебувала в зоні бойових дій, під постійними обстрілами військ РФ, що призвело до глобального руйнування колись розквітаючого міста. У ході важких боїв за Овдіївку, де загинуло дуже багато наших захисників, 17 лютого 2024 року війська ЗСУ відступили, і місто було окуповане силами РФ.

За Всеукраїнським переписом 2001 року, у м. Овдіївці проживало понад 30 000 населення. Унаслідок російсько-української війни, за неповними підрахунками, там залишилося близько 700 осіб, які не захотіли евакуюватися й залишати свої домівки. У частини тих, хто не виїхав, була своя мотивація, пов'язана також з національною ідентичністю. Найчастіше можна почути: «Я тут родився, чому маю їхати...», «Тут мій дім, куди маю їхати?», «Тут моя земля, тут хочу бути...». Звісно, не можна виключати, що в мешканців, які залишилися на окупованій території, були й інші причини та мотивації.

Аналіз досліджень і публікацій. Період 1920–1930-х років в Україні чимало висвітлений в історичній та етнологічній науковій літературі. Особливо такі дослідження пожвавилися за часів незалежності. Щодо наукової спадщини Етнографічної комісії ВУАН, то вона привертала увагу багатьох дослідників, з огляду на зібраний нею багатий матеріал. Проте досі бракує фундаментального дослідження великого здобутку цієї академічної установи. Аналіз її діяльності, хоч і з урахуванням певних радянських ідеологічних обмежень, здійснено у праці Івана Березовського «Українська радянська фольклористика» [4]. Незважаючи на табування теми цього періоду, за радянського часу вивченню діяльності Етнографічної комісії ВУАН найбільше приділив Степан Музиченко [6–8]. Сьогодні, під час російсько-української війни ХХІ ст., Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України готує та видає томи фольклорно-етнографіч-

них матеріалів, зібраних кореспондентами в 1920–1930-х роках під спрямуванням програм Етнографічної комісії ВУАН.

Метою нашої статті є розкриття діяльності Етнографічної комісії ВУАН в конкретному населеному пункті – м. Авдіївці, яке зазнало значних руйнувань житла та інфраструктури військами рф і перебуває на тимчасово окупованій території.

Виклад основного матеріалу. Фольклорно-етнографічні матеріали, зібрані місцевими кореспондентами за завданням Етнографічної комісії ВУАН, насамперед розкривають належність цієї території до України, бо всі культурні надбання тут укорінені. Період, коли велися записи етнографічного матеріалу учнями Авдіївської школи в 1925–1927 роках, був дуже складним і не міг не відобразитися на самому змісті цих записів. Так, Таня Перцева в 1926 році записала аматорський вірш «Темна ніч» про голод 1921–1922 років, у якому йдеться про те, що голодні діти тремтять від холоду й скиглять без кінця, просячи хліба. Батько просить жінку дати їм хоч сухарик, але вона відповідає, що «ні крихти хліба, ні цурпалка дров нема»:

Дай їм жінко, хоч шматочок,
Хоч сухар їм розмочи.
Дай бо жінко! Жінко, чуєш?
Що ти стала мов німа?
А вона, – ні крихти хліба,
Ні цурпалка дров нема... [2, арк. 1].

Твердження про жорсткий голод 1921–1922 років трапляються і в інших записах. Скажімо, учень Микола (Ніколай) Лісовський, який народився 1911 року на станції Авдіївка в сім'ї службовця, поступив до школи ще в 1918 році, але в 1921 році почався голод, і як наслідок – учень перестав її відвідувати, а відновився там лише в 1922 році.

Учні Авдіївської школи записали різні жанри фольклорного матеріалу, переважно українською мовою. Зокрема, учень, 1912 року народження, який народився в сім'ї

слюсаря й навчався в 6-й групі Авдіївської школи, Андрій Петренко записав на станції Авдіївка від неграмотної Марії Петренко в березні 1927 року такі твори народної творчості, як народні пісні «Ой у полі криниченька», «Ой якби ж ти, дівчинонько, хоч трохи багата», «Ой ти, дядьку Мусію», серед них – і весільну:

Та ой, таточку голубочку,
Просю я тебе.
Як прийду я повінчана
Чи приймеш мене?
Та одрізана хліба скиба
Я не притулюю...
А як прийдеш повінчана,
То я не прийму [2, арк. 15].

Варто розуміти, що початок ХХ ст. позначився загостренням соціальних суперечностей у робітничих містах, і в 1920-х роках більшовики вели масштабну пропаганду про зlodіяння царя, що відобразилося й у фольклорних новотворах. Так, наприклад, записувач зазначає, що в 1905 році з'явилася пісня про царя, яку він записав від машиніста Кирила Пономаренка, котрому 41 рік. Художньої цінності (як новотвір) вона собою не являє, але свідчить про те, що люди були налаштовані на боротьбу із царським режимом: «А люди трохи посумніли, уже не слухають попів, кричать “долой царя...”» [1, арк. 78–79].

Привертає увагу той факт, що в робітничому середовищі (колишні вихідці із сіл) Авдіївки в 1926 році зберігалось чимало традиційних українських народних пісень різних фольклорних жанрів, зокрема чумацькі, козацькі, сирітські. Серед них також контаміновані зразки народної творчості, які відображали тогочасну дійсність. Як приклад, можна навести записану бурлацьку (за визначенням записувача) пісню в Авдіївці від Федори Волкової (віком 55 років, дружина коваля, неписьменна (записано 1926 р.)):

Зібралися всі бурлаки,
До рідної хати,

Тут нам мило,
Тут нам любо.
Граї бо котрий
На бандурі,
Сумно так сидіти,
Що діється на Україні
І чиї ми діти?
Катерина, вража мати,
Що ти наробила,
Край веселий, степ широкий,
Німцем заселила.
Ой Богдане, ти Богдане,
Славний ти наш сине,
Занапастив Літву, Польшу,
Ще й нашу Україну [1, арк. 80–81].

Цікавим є запис сирітської пісні від тієї-таки співачки Федори Волкової:

Та нема гірш нікому,
Як той сиротині,
Та нехто не пригорне,
При лихій годині.
Та не пригорне мати,
Не пригорне й батько,
Тільки той пригорне,
Що думає взяти... [1, арк. 1].

Записано також козацькі пісні «Зелений дубок на яр похилився, козак молоденький без долі родився», «А в городі озерецько» та ін.

Оскільки поселенці-заробітчани там були з різних областей України, то зрозуміло, що в народній творчості відбилася туга за рідними, як-от у пісні:

Ой важко, важко
Коли дерево без води.
Ой далеко, далеко
Я на чужині.
Мене батько згадає,
Як снідять сідає,
А ненька спом'яне,
Як ложки подає.
Одна лишняя ложечка
А де ж моя дочочка,
Отбилась од роду,
Як камінь у воду.
Камень у воді лежить,

На чужині худо жить.
Камінь мохом зароста,
Горе чужа сторона.
Ніхто мене не питає
Ой чи їла, чи пила [1, арк. 81].

На таку саму тему записана пісня «Ой давно, давно, я у неньки була...».

Очевидно, тут пролягав чумацький шлях, бо в пам'яті селян збереглося багато варіантів чумацьких пісень (про пригоди чумаків, які їхали з Криму).

Маємо цікаві записи народного календаря Одарки Повіткиної, здійснені в Авдіївці («Овдіївському селі») в 1927 році. Записувачка розповідає, «що одні люди перед Рождеством ріжуть поросят чи що-небудь ще. Чистенько в кімнатах прибирають перед святом, а дівчата перед Рождеством колядують та гадають». Наводить приклад колядки на суржику і з релігійними доповненнями. На ранок першого дня Різдва хлопці ходять по хатах і «христославлять», тобто проказують релігійне привітання, за що господарі дають їм гроші і подарунки. Через тиждень знову дівки ходять і щедрують. Ось приклад щедрівки:

В сьому дому як у вінку,
Щедрий вечір, добрий вечір
Добрим людям на здоров'я.
Там господар, як виноград
Щедрий вечір, добрий вечір
Добрим людям на здоров'я.
Його сини, як соколи
Щедрий вечір...
Там господиня як калина,
Щедрий вечір...
Її дочки як паняночки
Щедрий вечір...
По саду ходили, сад садили,
Щедрий вечір...
Садили, сад поливали
Щедрий вечір...
Рости, саду, вищий мене
Щедрий вечір...
Вищий мене, кращий мене
Щедрий вечір.

Після щедрівок на Новий рік (за старим стилем) хлопці ходять посівати і приказують:

А в поли, в поли сам господар ходи,
діва Марія ризу послала,
Бога просила,
А вроди, вроди у полі зерно,
А в домі добро.

Сію, вію, посеваю с новим годом поздравляю, а ще з Васелем. Здравствуйте хазяїн с хозяюшкой [2, арк. 50–52].

Учень Калениченко записав колядки й щедрівки: «Ой на річці, на Ярдані», «Васелева мати пішла шідровати», «Коляда, коляда, колядниця», а також:

Щедрик, щедрик, дайте вареник,
Грудочку кашки, кільце ковбаски,
А як донесу, дайте цілу ковбасу,
А як мало, дайте кусок сала [1, арк. 119].

Одна з кореспонденток описує, як відправляють пасху у церкві, як «світять» (святять) пасху, але найбільше описує вірування про лукавого і відьму: «Відьма відбирає молоко у корів, може перетворитися у соломинку і проникнути у сарай, де стоїть корова»; «Ще кажуть, що як йдеш ноччю, то відьма делается високою бабою, волосся до колен, сама біла, як сніг, і ото ледве дає людині пройти», або «вона може сділаться клубком, свинею, собакою» і т. д. Коли клубком, то вона під ноги чоловіку котиться і избиває його, свиня гониться за чоловіком й хрюкає...». Записано також вірування, що «відьма ділається колесом й гониться за чоловіком, або за якимнебудь возом. Чоловік візьме його й привяже до возу, а воно треться да треться, коли він куди небудь приїде й отвяже, то з його зділається жінка або чоловік»; «Коли відьми вмирають то їм треба в потолці хати прорубати дирку і її ті знанія, що вона знала, улетять в воздух. Коли їм дати руку, то до того, хто дав перейде все і той стане відьмою» [2, арк. 56–57 зв.]. Ці світоглядні уявлення про відьму дуже давні, і побутування їх на території степової зони Донеччини свідчать про укорінення там українських традицій і вірувань.

Серед давніх пластів української культури – і сирітські пісні, вірування про захист померлих родичів своїх дітей, особливо в переломні години життя. Зокрема, в Авдіївці учениця / учень З. Саєнко записала / записав від неписьменної селянки, 50 років, сирітську пісню, яку виконують під час весілля, коли одружується сирота:

Ой ходила та Парася
По крутій горі,
Та гонила селезика
Тихо по воді.
Гиля, гиля, сирій утя,
Тихо по воді.
Прибуди, прибуди, мій батечко,
Тепер к міні.
Дай мені порадоньку
Бідній сироті.
Ой рад би ж я, дитя моє,
Прибути к тобі.
Насипали сирой землі на руки мої...
Скрипинулись карі очі
На всі ночі,
Не дам тобі порадоньки, ні помочі.
Ой кланяйся дитя моє,
Тіткам та дядькам,
Нехай дають порадоньку,
Як своїм діткам.

Також цією / цим ученицею / учнем в Авдіївці зафіксовано повний варіант весільного обряду. Як видно із запису, у 1920-х роках традиційний обряд весілля українців був збережений повністю у своїх структурних частинах: «Сватання, могорич, розглядни, приготування гільця, приготування обрядового печива – короваю, лежня і дивня, приготування обов'язкового атрибуту старшої світилки – світильника, запрошення молодими родину на весілля, прощання з дівуванням на вечорині, обсипання поїзду молодого коли він відправляється до молодої, зустріч молодого у молодої, викуп молодої у її родичів, посад молодих...». Усі ці діяства відбувалися під супровід традиційних весільних пісень. З. Саєнко / З. Саєнком було записане й «Бабине Христини шиптання». Зразу три

поклони вдаряє, а потім починає викликати хворобу. «Я ж тебе визиваю, я ж тебе викликаю, я ж тебе вимовляю, я ж тебе ізганяю. На очерета, на болота, на мутні води, де люди не ходять, де звони не звонять, де людський глаз не заходе. Там тобі жити й проживати, розкоші мати. Щоб червоної крові не пити, а білої кості не ломити. Сімсот жил, а сімдесять та ще й шість сугавів не крутити. [далі не пам'ятає. – Примітка записувача.] [2, арк. 100–113].

Інший записувач весілля в Авдіївці Батула наприкінці свого матеріалу дає свої коментарі і зазначає: «Особливо в сучасний мент весілля дуже спростилося. Приходить хлопець і дівчина в сільську раду. Перш за все їх питають, чи по згоді хочуть одружитися. Питають в обох рік народження і чи згодні змінити прізвище, чи хоче дівчина взяти прізвище чоловіка. Тоді вона розписується вже прізвищем чоловіка». Це свідчить про те, що у 1920–1930-х роках через бідність, голодовки почав поширюватися звичай укладання шлюбів без традиційного весілля.

Кореспондент Василь Ковалевський записав від Макара Куроп'ячого пісні «Ой ходив донець сім год на Дону», «Коло річки, коло броду, два голуби пили воду» та пісню про неволю:

Та колись були степи, поля
А тепер стала неволенька,
Та болить серце, головонька.
Та беруть брата у солдата,
А за ним плаче отець, мати...
[1, арк. 137].

Полянська Марія записала в Авдіївці в 1927 році колядки, щедрівки, казку, із новотворів – частівки, у яких уже фігурують такі персонажі, як Куркуль, Секретар, Комсомолец, Кадет, Більшовик, зрадлива Подруга-розлучниця та ін.

На сторінках понад 500 архівних аркушів частівок не так вже й багато, але їхній зміст засвідчує ті колосальні зміни, що відбувалися в тодішньому суспільстві. Самі виконавці мовлять про необхідність вну-

трішніх змін у ментальності людей. Ось один із прикладів:

Комсомольця любить,
Требі ізміниться,
Хрест на шиї не носить,
Богу не молиться [3, арк. 44].

Через руйнування народних традицій набували нових форм і дошлюбні стосунки молоді. У багатьох частівках відображено факти, що дівчата і хлопці почали нехтувати порадами батьків, які застерігали їх від зрадливого кохання і як результат – чимало новонароджених дітей росли без батьків. І хоча мати дівчини казала їй, що матрос заміж не візьме, а лише насміється, дівчина не слухала і, як співається у частівці:

Год прошел,
За ним другой.
Дочь идет унито,
На руках она несет матросенка сына...
[1, арк. 10].

Значимо, що такі сюжети найбільш поширені в тогочасних новотворах частівок. Унаслідок трагічних обставин після Першої світової війни, революційних подій, воєнних зіткнень різних сил на території степової України з'явилася численна соціальна група безпритульних підлітків. Учні Авдіївської школи записували також фольклор, як тоді його визначали, від «декласованих елементів». Так, учень Георгій Іголкин зібрав словничок мовної особливості бездомних, яким було 14–15 років. До нього входили такі поширені слова серед бездомних, як «пахан», «урка», «босяк», «мільтон», «кутузка», «чурка», «лягаш», «бичок», «октябрьонок», «карапуз», «чорнопупий» та ін. [1, арк. 111–117]. Новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше представлено архівні документи 1920–1930-х років з конкретного населеного пункту, а саме – м. Авдіївки, яке перебуває під тимчасовою окупацією російських військ.

Висновки. Оприлюднені фольклорно-етнографічні документи з м. Авдіївки, які

зберігаються в Архівних наукових фондах рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України у фонді № 1 (од. зб. 657, 658, 815), мають важливу нау-

кову історичну цінність як пам'ятки нематеріальної культурної спадщини українців та вказують на беззаперечну українську етнокультуру населення Авдіївки, що спростовує загарбницькі цілі росії щодо України.

Джерела та література

1. Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – АНФРФ ІМФЕ). Ф. 1. Од. зб. 657.
2. АНФРФ ІМФЕ. Ф. 1. Од. зб. 658.
3. АНФРФ ІМФЕ. Ф. 1. Од. зб. 815.
4. Березовський І. П. Українська радянська фольклористика : етапи розвитку і проблематика / ред. О. І. Дей ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. Київ : Наукова думка, 1968. 341 с.
5. Історія міст і сіл Української РСР : в 26 т. / голов. редкол. : Тронько П. Т. (голова) [та ін.]. Донецька область / редкол. тому : Пономарьов П. О. (голова) [та ін.]. Інститут історії Академії наук УРСР. Київ : Головна редакція української радянської енциклопедії Академії наук АН УРСР, 1970. 992 с.
6. Музиченко С. Андрій Лобода (до 100 річчя з дня народження). *Народна творчість та етнографія*. 1971. № 3. С. 74–77.
7. Музиченко С. До 50-річчя заснування Етнографічної комісії Всеукраїнської академії наук. *Український історичний журнал*. 1971. № 6. С. 128–130.
8. Музиченко С. До сорокап'ятиріччя «Етнографічного вісника». *Народна творчість та етнографія*. 1970. № 6. С. 84–88.

References

1. *Archival Scientific Funds of Manuscripts and Audio-Recordings* of M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (thereafter – ASFMAR IASFE). Fund 1. Unit of Issue 657 [in Ukrainian].
2. ASFMAR IASFE. Fund 1. Unit of Issue 658 [in Ukrainian].
3. ASFMAR IASFE. Fund 1. Unit of Issue 815 [in Ukrainian].
4. BEREZOVSKIY, Ivan. *Ukrainian Soviet Folkloristics: Stages of Development and Issues*. Oleksii DEI, ed. AS of Ukrainian SSR, M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography. Kyiv: Scientific Thought, 1968, 341 pp. [in Ukrainian].
5. TRONKO, Petro, the main editorial board's chairperson. *History of Cities and Villages of Ukrainian SSR: In Twenty-Six Volumes*. Donetsk Region. PONOMARIOV, P., editorial board's of the volume chairperson. Institute of History of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR. Kyiv: The main Editorial Board of the Ukrainian Soviet Encyclopedia of the AS USSR, 1970, 992 pp. [in Ukrainian].
6. MUZYCHENKO, Stepan. Andrii Loboda (On the Occasion of the 100th Anniversary of Birthday). *Folk Art and Ethnography*, 1971, no. 3, pp. 74–77 [in Ukrainian].
7. MUZYCHENKO, Stepan. On the Occasion of the 50th Anniversary of Foundation of the Ethnographic Commission of All-Ukrainian Academy of Sciences. *Ukrainian Historical Journal*, 1971, no. 6, pp. 128–130 [in Ukrainian].
8. MUZYCHENKO, Stepan. On the Occasion of the 45th Anniversary of the “Ethnographic Bulletin”. *Folk Art and Ethnography*, 1970, no. 6, pp. 84–88 [in Ukrainian].

Отримано / Received 09.01.2024

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 05.12.2024